

Abril és el mes del llibre. Cada any, per aquestes dates, els carrers i les xarxes socials s'omplin de llibres: fires, lectures públiques i col·lectives, presentacions de novetats editorials, concursos literaris,... Com tots sabem, el motiu és que el 23, dia de Sant Jordi, es celebra el dia internacional del llibre, amb l'objectiu de promoure la lectura. I la tradició és regalar un llibre i una rosa.

Joan Fuster, que dedicava moltes hores a la lectura i *només les necessàries a l'escriptura, per a guanyar-se el jornal*, en molts dels seus escrits reflexiona al voltant de l'art de llegir, de la necessitat de fer-ho i de la crisi o decadència de la lectura.

DECADÈNCIA O CRISI DE LA LECTURA

Cada any els mitjans de comunicació publiquen dades sobre hàbits lectors i aquestes no solen ser positives:

La lectura se estanca en España y las pantallas tienen cada vez más culpa

El Barómetro de Hábitos de Lectura y Compra de Libros de 2023 indica que aquellos que no leen en su tiempo libre aumenta del 35,2% al 35,9%

elDiario.es 31 gener 2024

Un 35,9% de españoles no lee nunca o casi nunca, según el Barómetro de Hábitos de Lectura 2023

El número de lectores habituales se ha consolidado, tras el crecimiento exponencial de la pandemia, pero los que no tienen el hábito prefieren ocupar su tiempo en otras actividades

El Confidencial 1 febrer 2024

Però, d'altra banda, El Ministeri de Cultura diu que

Los índices de lectura españoles aumentaron 5,7 puntos en los últimos diez años, con una especial incidencia entre los adolescentes

27/02/2023

I El país, el 27 de febrer de 2023

Las mujeres y los adolescentes impulsan el crecimiento de la lectura en España

El último Barómetro anual del sector revela que más de un tercio de la población no lee nunca o casi nunca, frente a un 64,8% que sí lo hace habitualmente en su tiempo libre

En el nostre territori, els hàbits lectors de la població (64'7%) es situen un por per baix de la mitjana nacional (64'8%). Cal tindre en compte que, en aquests estudis, s'està fent referència a la lectura per gust en el temps lliure. Les dades semblen dispars, per això cal fer-ne una lectura crítica i atenta i no precipitar-nos en les conclusions.

Què pensa Fuster sobre el tema? «... el cinema, la ràdio, la televisió, les revistes il·lustrades -molt de gravat i poc de text- etc. estan ocupant en l'oci de l'home actual, un lloc predominant, i això només pot interpretar-se com en detriment de la lectura». Una possible explicació: «Veure i escoltar són accions passives; llegir, per contra, exigeix una disposició activa, un esforç, una disciplina». «Quedaria per esbrinar fins quin punt la radio, la televisió, el cinema, «en si», nocius. (...) i si, ben guiats, no serviriem d'aperitiu per a certes lectures, en despertar curiositats. Les hores que la ciutadania consumeix davant del televisor, abans tampoc les aplicava a la lectura (...) Però no roben alguna cosa a l'oportunitat de llegir?»

I tant que si. Les distraccions que competeixen amb la lectura són importants, han augmentat en quantitat i qualitat. A les que cita Fuster en els seus articles, hem d'afegir: videojocs, mòbils, canals de televisió en *streaming*, xarxes socials,... Si bé és veritat que hi ha «irreductibles» que no llegirien encara que no existiren aquestes distraccions,... els que llegim ens veiem constantment temptats pels mitjans audiovisuals i les xarxes socials, que ens «roben» temps sense que ens n'adonem.

En conclusió, podem dir que «no es llig menys. Si que es podria llegir més». Però què llegir i per què fer-ho?

QUÈ LLEGIR, PER QUÈ I COM FER-HO?

«El llibre constitueix el ressort bàsic del nostre mecanisme cultural (...) Amb el llibre l'home supera tots els seus límits d'espai i de temps en l'àmbit de la lectura». La mesura del nivell cultural d'una societat, parlant en general, la donen els llibres. No els llibres que ens serveixen d'instrument de treball (hi ha qui es passa la vida llegint i escrivint, sense tindre cap contacte amb el món de la «cultura»), sinó els llibres que triem i decidim llegir en el nostre temps lliure, per plaer, per distraure'ns, per divertir-nos. Cal triar. L'oferta és cada dia més gran. «Una vida sencera amb les vint-i-quatre hores del dia dedicades a la lectura no serien suficients».

Quan parlem d'aquest tipus de lectura que determina el nostre «capital cultural», solem referir-nos a les «obres literàries», sobre tot a les novel·les, ja que és el que majoritàriament preferim per al nostre temps d'oci. Fuster es pregunta pel motiu d'aquesta tria. Per a ell una narració consisteix a contar coses, «la novel·la-novel·la és el relat d'una experiència inaudita. (...) un llegint entropessa amb si mateix o amb l'altre. Constitueix una informació sobre els altres que, en la nostra rutina, no acabem de conèixer. El novel·lista ens els acosta. Fa que intinem amb ells. (...) Fins hui, és el recurs més honest d'informació mútua. O més deshonest. No importa. (...) Llegir novel·les, moltes novel·les, és amb freqüència, l'únic accés que tenim per fer-nos una idea del nostre veí».

Fuster, en els nostres dies, continuaria pensant el mateix? Hui tenim també les xarxes socials per fer-nos una idea, honesta o deshonest, del nostre veí. Per tant, la novel·la ja no hi és l'únic accés, però possiblement sí el millor, ja que «si algun coneixement de nosaltres mateixos hem arribat a aconseguir, ens vé més dels novel·listes que dels psicòlegs». En el llibre, el lector pot buscar «un viatge al món de les grans fantasies humanes» o bé «un enteniment més subtil i net del món que l'envolta (...). (...) Cada lector pretén prolongar en la lectura el fil de les seues preocupacions habituals (...). Al capdavall, llegir és seguir vivint, i cadascú ho ha a la seua manera»

Fuster recomana als seus parents «llegir novel·les, moltes novel·les, però novel·les ‘clàssiques’» I rellegir-les. «Els clàssics mantenen un atractiu singular. (...) «Els best-sellers són fugaces. I generalment, ximples». (Encara que alguns d’ells aconseguen passar la barrera del temps i esdevenir clàssics). «El clàssic no és clàssic per ser antic, sinó perquè continua sent ‘modern’, ‘actual’». La dificultat està en triar.

També Fuster ens ofereix unes observacions ben encertades sobre la manera de llegir: «llegir és una operació tremendament condicionada per les circumstàncies del lector», com l’edat. «Només hi ha una manera seriosa de llegir, què és rellegir». Hi ha autors que requereixen moltes relectures, com Kafka i el nostre Ausiàs March. També pensa Fuster que «la lectura és una manufactura literària per a ser llegida en privat». Encara que després es pot comentar en una reunió o en un sopar d’amics. Sense oblidar que «La lectura com cal obliga a rellegir i reflexionar sobre el que es llig o rellig. Un lector, un veritable lector, quan és crític, mastega idees.»

EN CONCLUSIÓ...

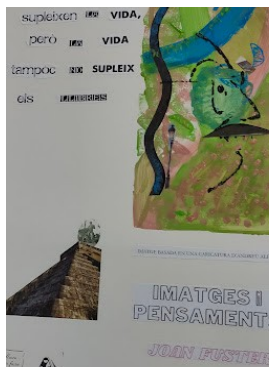
Des de fa anys els diferents governs fan lleis per promoure l’hàbit lector, orientades sobretot als joves i als xiquets i a l’àmbit escolar. Els centres educatius i altres institucions, públiques i privades, dissenyen plans de foment de la lectura, amb activitats variades. Encara que és difícil mesurar els efectes reals d’aquests plans, és important fer-los. Ni que siga per a que els joves acaben per interioritzar la idea que la lectura és una de les millors maneres d’invertir el nostre temps.

En un primer moment, es pot pensar que actualment hi ha competidors contra els quals la lectura té poca cosa a fer, com els telèfons mòbils i les xarxes socials. Però, «ben guiats» també poden ser una oportunitat per a fer-ne més fàcil l’accés o per a descobrir-la, i en certa manera, fer-la arribar als públics de totes les classes socials, especialment a aquelles que queden més allunyades de «l’òrbita de la influència cultural».

Els suports i formats per a llegir s’han diversificat (llibre electrònic, audiollibres). També en les xarxes socials hi ha molts canals de divulgació literària (webs, blogs, booktubers, bookstagramers, booktok, influencers de lectura,...), en totes les llengües i per a totes les edats i públics. El llibre també és una mercaderia i aquests nous productes no existirien, de no haver públic lector. Un públic lector que s’ha de cuidar.

En fi, llegiu i gaudiu llegint i feliç Sant Jordi!

- Alguns **aforismes** de Fuster sobre la lectura:
 - Llegir no es fugir, és seguir vivint i cadascú ho fa a la seua manera
 - Només hi ha una manera seriosa de llegir, que és rellegir
 - Els llibres no supleixen la vida, però la vida tampoc no supleix els llibre
 - Les poques lectures aparten de la vida; les moltes ens hi acosten.
 - Un bon llibre és sempre una provocació
 - No se sap mai si l'eficàcia d'un llibre és equivalent a una tertúlia de café, a una intervenció en el consistori municipal o a unes notes sobre toponímia o sobre festes
 - Evidentment, el llibre «també» és una mercaderia.
 - No cal dir-ho: un llibre que no «fa pensar» no és ja un llibre; és un barbitúric, una pesigolla o un xiclet.
 - Un dia, uns energúmens, en el centre de València, van cremar una pila de llibres innocents. Diuen que Erasme ja ho deia: «Comencen per cremar llibres i acaben cremant homes».
 - Tinc confiança en la lletra. Qualsevol paraula escrita, bé siga *per se**, bé siga *a contrario sensu**, acaba sempre per ser revolucionària. Tot és qüestió de saber llegir.
 - * *Per se*: per si mateixa, al peu de la lletra. *A contrario sensu*: en sentit contrari

- ... i alguns **articles**:
 - Discordances (Jano):
 - Un rato para leer novelas (14 juliol 1978, núm. 333)
 - El arte de leer (15 desembre 1978, núm. 352)
 - ¿Crisis de la lectura? (11 desembre 1981, núm 498)
 - Levante:
 - Sobre el arte de leer (28-X-56)
 - Decadencia de la lectura (20-IX-1959)
 - Saber leer y escribir (9-IX-1962)
 - Diccionari per a ociosos (1962)
 - Lectura

ACTIVITAT: PROJECTE DE MILLORA DELS HÀBITS LECTORS EN LA CLASSE I EL CENTRE

Llegiu el text en veu alta, debatent els punts que es tracten i donant resposta a les preguntes que es plantegen (apareixen al text subratllades). Una vegada llegit, es pot passar al projecte.

1. Per tal de millorar alguna cosa, hem de saber d'on partim. Contesteu individualment el qüestionari sobre hàbits lectors, després poseu les dades en comú i elaboreu un xicotet informe sobre els resultats de la classe.

2. Trieu les millors respostes a l'última pregunta i, en xicotets grups, elaboreu pòsters (en el format que més vos agrada) exposant les propostes per a millorar els hàbits lectors del centre. Utilitzeu algun dels aforismes de Fuster en el pòster.

QÜESTIONARI SOBRE HÀBITS LECTORS

Les preguntes es referixen a llibres que lliges per gust, no els de lectura obligatòria del centre o del lectura voluntària per pujar nota.

1. Eres lector/a habitual? Si No

2. Si has contestat que SI:

A) Amb quina freqüència lliges:

Diàriament Setmanalment. Quantes vegades aproximadament?_____

Mensualment. Quantes vegades aproximadament?_____

B) Què sols llegir?

Novel·les Poesia Còmics Revistes Altres

C) De quina temàtica?_____

D) En quin suport?

Paper Mòbil Tauleta Llibre electrònic

E) Com t'informes sobre les lectures que t'interessen?

Xarxes socials Amistats Llibreria Biblioteca Altres

F) Eres usuari de la biblioteca? Si No

3. Si has contestat que NO a la primera pregunta, indica el motiu o motius:

- No m'agrada llegir
- M'agrada, però preferisc altres aficions
- M'agrada, però no tinc temps
- Altres:_____

4. Com creus que podrien millorar els teus hàbits lectors (més informació sobre llibres, llibres més econòmics, més facilitats en la biblioteca, clubs de lectura,...)